

Ks. Tadeusz BRZEGOWY, bp Marian GOŁĘBIEWSKI, ks. Janusz FRANKOWSKI, ks. Andrzej STRUS, *Wielki świat starotestamentalnych proroków*, t. 1-2, Warszawa 2001, ss. 325.

Nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego ukazała się kolejna praca w serii *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych*; jest nią długo oczekiwane opracowanie ksiąg prorockich Starego Testamentu. Prorocy wywarli ogromny wpływ na życie religijne Izraela, przemawiali w imieniu Jahwe, karcili, upominali, przygotowywali drogę Mesjaszowi, własnym życiem świadczyli o głoszonej prawdzie. Znajomość literatury prorockiej ma więc istotne znaczenie dla poznania i przyjęcia całej treści objawionej zarówno Starego jak i Nowego Testamentu.

Omawiana publikacja jest dziełem zbiorowym, jednak jeden z autorów – ks. prof. Tadeusz Brzegowy opracował znaczną część całej pracy. Spod jego pióra wyszło czternaście rozdziałów, wobec pięciu opracowanych przez pozostałych trzech autorów (trzy rozdziały autorstwa bp. Mariana Gołębiewskiego i po jednym rozdziale ks. Janusza Frankowskiego i ks. Andrzeja Strus). Dzieło, zapewne ze względu na zamysł zachowania podobnej objętości wszystkich elementów serii, wydane zostało w dwóch tomach,; są to odpowiednio czwarty i piąty tom *Wprowadzenia*.

Układ dzieła jest bardzo klarowny: każdy tom rozpoczyna *Słowo wstępne* autorstwa ks. Janusza Frankowskiego, zawierające szkic zagadnień poruszanych w danym tomie. Informacje tu zawarte dobrze przygotowują do lektury; Autorowi udało się uniknąć truizmów, a jednocześnie nie uległ pokusie zbytowego uszczegółowienia. W pierwszym tomie bezpośrednio po *Słowie wstępnym* następuje rozdział pt. *Ogólne wprowadzenie do profetyzmu izraelskiego*. W tej części pracy Autor wnikliwie i systematycznie analizuje różne aspekty profetyzmu, jednak wbrew zapowiedzi zawartej w tytule rozdziału nie dotyczy on tylko zagadnień ściśle izraelskich, lecz zawiera szerszą panoramę kwestii „profetycznych” w różnych kulturach państw ościennych. Wprawdzie profetyzm izraelski był zjawiskiem oryginalnym, znacznie odmiennym od instytucji proroków, które odnajdujemy w innych kulturach, jednak błędem byłoby uznanie, że nie istniały w tej dziedzinie pewne wzajemne oddziaływania.

Po *Wprowadzeniu* następują rozdziały poświęcone poszczególnym księgom prorockim, stanowiące rdzeń całego dzieła. Seria *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych*, do której należy omawiana praca, jest zamierzona jako pewien kompromis pomiędzy ściśle specjalistycznym ujęciem naukowym i podejściem popularyzatorskim, adresowanym do szerokiego kręgu odbiorców. W tomie, który obecnie otrzymujemy także możemy dostrzec połączenie ścisłości naukowej z pewną ogólnikowością, która jednak nie wydaje się tu wadą lecz świadomie wprowadzonym ograniczeniem. Niektóre fragmenty pracy pozostawiają wprawdzie pewien niedosyt, lecz nie jest to praca, której autorzy stawialiby sobie za cel kompleksowe ujęcie omawianych zagadnień. Księgi ułożone zostały w porządku chronologicznym. Pozytywną tego konsekwencją jest możliwość zaobserwowania rozwoju idei prorockich w dziejach Izraela. Jednak może ze względu na „podręcznikowy” charakter niniejszego opracowania, które częściej chyba będzie wykorzystywane we fragmentach, niż czytane po kolei, w całości, bardziej właściwa byłaby kolejność zgodna z układem ksiąg w Biblii chrześcijańskiej. Wszystkie księgi, niez-

leżnie od tego, kto jest autorem opracowania opisane są według jednolitego schematu: szkic orientacyjny, podstawowe wiadomości wstępne i orędzie (lub w niektórych przypadkach – idee przewodnie i orędzie).

Szkic orientacyjny jest krótkim wstępem ukazującym najważniejsze problemy i znaczenie księgi. Czasem ten element bardziej przypomina typowe podsumowanie w zakończeniu, którego nie znajdziemy w omawianej pracy jako formalnie wyodrębnionego podrozdziału. Podstawowe wiadomości wstępne zazwyczaj przedstawione są według schematu: środowisko historyczne i geograficzne, osoba Proroka i charakterystyka księgi. W niektórych przypadkach Autorzy modyfikowali ten schemat dostosowując go do potrzeb konkretnej księgi. Kluczowe znaczenie ma paragraf: idee przewodnie i orędzie. Jest on najczęściej ujęty w punktach, co wprowadza do tej trudnej i często nieprecyzyjnie przekazywanej problematyki wiele ładu, ułatwiającego w konsekwencji uchwycenie tego, co najbardziej istotne bez zagłębiania się w zagadnienia drugoplanowe.

Na zakończenie każdego z rozdziałów zamieszczona została bibliografia, chyba z nieco przesadną skromnością nazywana „orientacyjną”. Jest to ważna część pracy dająca punkt wyjścia do dalszego zgłębiania poszczególnych zagadnień. Bibliografia jest aktualna – znalazły się w niej także publikacje wydane w ostatnich latach dwudziestego wieku. W poszczególnych bibliografiach znalazły się także wyodrębnione fragmenty zawierające nazwiska uczonych będących wybitnymi autorytetami, specjalistami w danej dziedzinie. Nieco niezrozumiały wydaje się podział bibliografii, (a także informacji o uczonych) na polsko i obcojęzyczne. Takie rozróżnienie miało chyba rację bytu w czasach, gdy dostęp do publikacji zagranicznych był bardzo utrudniony.

Tak drobne mankamenty nie mają oczywiście wpływu na to, że prezentowane dzieło jest niezwykle cenną pomocą dla wszystkich, którzy chcą poszukiwać zwięzłego i rzetelnego opracowania poszczególnych ksiąg prorockich Starego Testamentu.

Ks. Dariusz BARTOSZEWICZ